

**Stichting Pensioenfonds
Forbo**

Jaarverslag 2011

Inhoudsopgave

1	Profiel	1
1.1	Voorwoord	1
1.2	Algemeen	2
1.3	Doel en missie	2
1.4	Organisatie	3
1.5	Kerncijfers	8
2	Bestuursverslag	9
2.1	Bestuurlijke beschouwing	9
2.2	Pensioenbeleid	12
2.3	Beleggingsbeleid	14
2.4	Financieel beleid	18
2.5	Herstelplan	22
2.6	Pension Fund Governance	22
2.7	Risicomanagement	24
2.8	Vooruitblik	27
3	Balans per 31 december 2011	29
4	Staat van baten en lasten over 2011	30
5	Kasstroomoverzicht over 2011	31
6	Toelichting behorende tot de jaarrekening	32
	Herstelplan	43
7	Overige gegevens	60
	Gebeurtenissen na balansdatum	60
	Informatie over de tussen het fonds en de werkgevers getroffen overeenkomsten betreffende de financiering en de uitvoering.	60
	Verklaring betreffende de jaarrekening	66
	Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen	67
8	Bijlagen	68

1 Profiel

1.1 Voorwoord

2011 was qua pensioen een bewogen jaar. Zowel in het algemeen in Nederland, als voor Stichting Pensioenfonds Forbo in het bijzonder. Zo werd er in juni 2011 een Pensioenakkoord gesloten. Maar dat ging wel ten koste van de grootste vakbond (FNV) van Nederland. Ook werd in 2011 de onrust op de financiële markten steeds groter. Niet alleen Griekenland, maar ook Ierland en Portugal moesten voor steun aankloppen bij het Europese steunfonds om hun rente- en aflossingsverplichtingen na te komen. De "vlucht naar zekerheid" door beleggers nam hierdoor alleen maar toe. De rentetermijnstructuur waartegen alle pensioenfonds hun verplichtingen moeten waarderen, daalde sterk.

Voorjaar 2011 bleek ook dat de kostendekkende premie die Pensioenfonds Forbo nodig heeft om de pensioenregelingen uit te voeren, zich boven het met de deelnemende werkgevers afgesproken maximum bevindt. Als gevolg van de verslechterende financiële positie (dekkingsgraad), wordt het verschil tussen benodigde en beschikbare premie in 2012 nog veel groter. De werkgevers zijn hierover door het bestuur geïnformeerd met het verzoek of sociale partners bereid zijn om extra financiële middelen beschikbaar te stellen. Indien dit namelijk niet gebeurt, wordt conform het reglement de opbouw van de deelnemer beperkt.

In het laatste kwartaal van 2011 zette de daling van de rentetermijnstructuur door. Begin januari concludeerde De Nederlandsche Bank (DNB) dat er sprake was van marktverstoring en dat de rentetermijnstructuur vastgesteld diende te worden door deze te middelen over het laatste kwartaal van 2011. De dekkingsgraad eind 2011 kwam hierdoor uit op 93%. Zonder de aanpassing van DNB zou de dekkingsgraad uitgekomen zijn op 90%.

Eind 2011 maakte de Forbo Group bekend haar activiteiten m.b.t. Industrial Adhesives te gaan verkopen aan H.B. Fuller. Forbo Adhesives Nederland, één van de vier sponsors van Pensioenfonds Forbo, is onderdeel van de transactie. Begin 2012 maakte de Forbo Group bekend gesprekken aan te gaan voor de mogelijke verkoop van o.m. Forbo Eurocol. Het bestuur is in overleg met de werkgevers voor de mogelijke consequenties hiervan voor de deelnemers en het fonds.

Het jaarverslag 2011 van Stichting Pensioenfonds Forbo kent een andere opzet en structuur dan voorheen. Vanzelfsprekend zullen veel onderwerpen en elementen terugkomen. Om de leesbaarheid en toegankelijkheid van het jaarverslag te vergroten, heeft het bestuur besloten om de indeling en structuur te wijzigen. Indien u opmerkingen of suggesties heeft om de leesbaarheid verder te vergroten, ontvangen wij deze graag van u.

1.2 Algemeen

Stichting Pensioenfonds Forbo, statutair gevestigd te Zaanstad is opgericht op 31 december 1964. De laatste statutenwijziging was op 29 april 2011. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41231178.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie OPF.

1.3 Doel en missie

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen, zoals deze gelden voor de aangesloten ondernemingen Forbo Flooring B.V., Forbo-Novilon B.V. Forbo Eurocol B.V. en Forbo Adhesives Nederland B.V. Hiertoe wordt voor deze aangesloten werkgevers, deelnemers en gewezen deelnemers vermogen belegd.

1.3.1 Integere bedrijfsvoering

Het beleid van het fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's.
- Voorkomen van belangenverstremgeling.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Eenmaal per drie jaar het uitvoeren van een continuïteitanalyse

1.4 Organisatie

De samenstelling van het bestuur is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde Zittingsduur
H.H. Sieben	Voorzitter/ Penningmeester	Werkgever	1 mei 2007	Onbepaald
D. Uitvlugt-Manné	Secretaris	Werkgever	7 februari 2012	Onbepaald
M.A. Bults	Lid	Werkgever	1 maart 2009	Onbepaald
H. Leferink	Lid	Werkgever	6 december 2007	Onbepaald
G.B.J. Soppe	Lid	Werknemer	26 maart 2002	26 maart 2014
J. Verbakel	Lid	Gepensioneerden	6 december 2011	6 december 2014
G.J.F. Mol	Lid	Werknemer	18 april 2003	18 april 2012
A.D. Keetlaer	Lid	Werknemer	1 januari 2007	1 januari 2013

Op 15 juni 2011 liep de zittingstermijn van de heer Mooij af. De heer Mooij heeft aangegeven zich niet opnieuw beschikbaar te stellen voor een volgende termijn. Het bestuur dankt de heer Mooij voor zijn jarenlange betrokkenheid bij het fonds. Binnen de kiesgroep Gepensioneerden hebben twee personen zich kandidaat gesteld voor de bestuurszetel, waaronder de heer J. Verbakel. Beide kandidaten hebben een assessment afgelegd teneinde vast te stellen of de kandidaten voldoen aan het voor de bestuursfunctie vastgestelde profiel. Gebleken is dat de heer Verbakel beter voldeed aan de functie-eisen dan de andere kandidaat. Het bestuur heeft met de andere kandidaat besproken dat de heer Verbakel de voorkeur van het bestuur genoot. Daarop heeft de andere kandidaat zich teruggetrokken en is de heer Verbakel voorgedragen aan DNB. DNB heeft vervolgens de voorgenomen benoeming goedgekeurd. De heer Verbakel is per 6 december 2011 officieel benoemd tot bestuurslid.

In de loop van het derde kwartaal heeft de heer Gordijn de organisatie Forbo Flooring B.V. verlaten. De werkgever Forbo Flooring B.V. heeft het bestuur geïnformeerd mevrouw D. Uitvlugt-Manné voor te dragen als opvolger van de heer Gordijn. Ook mevrouw Uitvlugt-Manné heeft de benodigde assessment afgelegd en op basis daarvan en haar reeds jarenlange betrokkenheid bij Pensioenfonds Forbo als bestuurssecretaresse heeft het bestuur besloten haar voor te dragen bij DNB als bestuurslid. Begin februari 2012 heeft DNB de voordracht goedgekeurd.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van een aantal werkzaamheden uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties. Deze

werkzaamheden betreffen vermogensbeheer en pensioenadministratie. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

1.4.1 Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter/penningmeester, voorzitter van de beleggingscommissie en twee overige bestuursleden. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan ten minste één medebestuurslid. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

1.4.2 Beleggingscommissie

Na de overdracht van het vermogensbeheer naar een externe partij heeft het bestuur een beleggingscommissie opgericht met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark en het beleggingsjaarplan en het jaarlijks opstellen van een beleggingsplan.

De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur met een stemverhouding conform het bestuursreglement. De beleggingscommissie heeft de vrijheid zich te laten adviseren door externe deskundigen, niet zijnde bestuursleden; deze hebben geen stemrecht.

1.4.3 Communicatiecommissie

De communicatiecommissie bestaat uit een delegatie van het bestuur en is als zodanig paritair samengesteld. De communicatiecommissie heeft de vrijheid om zich te laten adviseren door deskundigen, niet zijnde bestuursleden. Adviserende activiteiten die leiden tot budgettaire uitgaven groter dan EUR 10.000 dienen door het bestuur te worden goedgekeurd. De communicatiecommissie is belast met de voorbereiding en advisering van het beleid met betrekking tot de communicatie en stelt daartoe jaarlijks een communicatieplan op, dat ter goedkeuring wordt aangeboden aan het bestuur.

1.4.4 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is op 6 december 2007 ingesteld. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 6 leden. In het verantwoordingsorgaan

zijn de deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever in gelijke aantallen vertegenwoordigd.

De belangrijkste taken zijn te oordelen over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid alsmede over de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Het waarborgen van interne beheersing.

Na het vertrek van de heer F. van der Velde uit het Verantwoordingsorgaan eind 2010, is de heer R.J. Gelauff als zijn vervanger toegetreden tot het Verantwoordingsorgaan. Voor het verslag over 2011 van het Verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar paragraaf 7.

1.4.5 Intern toezicht

Het bestuur draagt zorg voor de organisatie van een transparant intern toezicht met betrekking tot het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds. Een door het bestuur bij schriftelijk besluit aan te stellen visitatiecommissie is belast met de uitvoering van het intern toezicht.

De visitatiecommissie beoordeelt en rapporteert minimaal één keer per drie jaar vóór een door het bestuur aan te geven tijdstip schriftelijk aan het bestuur ten aanzien van:

- a. de beleids- en bestuursprocedures en processen en de checks en balances van het pensioenfonds;
- b. de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd;
- c. de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

In 2010 heeft Het Vak-VC Pensioenfonds Forbo gevisiteerd. De visitatiecommissie bestond uit drie leden, welke door het bestuur geselecteerd zijn op basis van hun ervaring en expertise. Door middel van deze selectie werd gewaarborgd dat voldoende expertise van alle onderwerpen in de visitatiecommissie aanwezig was.

De commissie heeft vooraf documenten opgevraagd en bestudeerd. Vervolgens heeft zij met het voltallige bestuur gesproken alsmede met een delegatie van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Van deze bijeenkomsten heeft de commissie een rapport gemaakt, welke zij besproken heeft met eveneens het voltallige bestuur. Vervolgens is het rapport definitief gemaakt. In haar verslag heeft de commissie een aantal opmerkingen gemaakt, welke door het bestuur zijn overgenomen en zijn afgehandeld. In 2013 zal Pensioenfonds Forbo opnieuw een visitatiecommissie aanstellen.

1.4.6 Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit deelnemers en gepensioneerden en vergadert minimaal tweemaal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van de deelnemersraad, vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De deelnemersraad publiceert separaat een jaarverslag. Dit is te downloaden via de website van Stichting Pensioenfonds Forbo.

Om de toekomstige kwaliteit van het bestuur te waarborgen, heeft het bestuur de deelnemersraad verzocht om uit haar midden potentiële bestuursleden aan te wijzen. Vanzelfsprekend dient ieder beoogd nieuw bestuurslid te voldoen aan de bij deze functie horende functie-eisen en functieprofiel. Maar potentiële bestuursleden kunnen tijdens het lidmaatschap van de deelnemersraad de benodigde opleidingen al volgen zodat gewaarborgd wordt dat voldaan wordt aan de deskundigheidseis voor bestuursleden.

1.4.7 Uitvoeringsorganisatie

AZL N.V. is de uitvoeringsorganisatie voor wat betreft de werkzaamheden op het gebied van pensioenadministratie. MN is als fiduciair vermogensbeheerder aangesteld. Beide uitvoeringsorganisaties verstrekken zowel Service Level Agreement rapportages als SAS 70/ISAE 3402-rapportages. In 2008 is de overeenkomst met AZL N.V. verlengd voor opnieuw een periode van 5 jaar (eindigend derhalve op 31 december 2013). De overeenkomst met MN is aangegaan voor onbepaalde tijd.

De overeenkomst is opzegbaar per einde van een kwartaal, met een opzegtermijn van 3 maanden voor het fonds en 12 maanden voor MN. Begin 2012 is de overeenkomst met MN volledig herzien. Zo zijn de in 2011 nieuw onderhandelde fee-afspraken binnen de overeenkomst geïntegreerd evenals de in 2010 hernieuwde SLA.

1.4.8 Compliance officer

Naar aanleiding van een opmerking door de visitatiecommissie, is besloten om een Compliance officer buiten de kring van het bestuur te benoemen. De heer Dirkx (directeur HRM bij Forbo Flooring B.V.) is bereid gevonden om deze rol op zich te nemen en is inmiddels benoemd tot Compliance officer binnen Pensioenfonds Forbo.

1.4.9 Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn, door de externe adviserende actuaris en een gespecialiseerde ALM-adviseur. Daarnaast maakt het fonds gebruik van andere partijen, afhankelijk van het onderwerp.

1.5 Kerncijfers

	2011	2010	2009	2008	2007
Aantal werkgevers	4	4	4	4	4
Aantal verzekerden					
Deelnemers	1.077	1.059	1.065	1.093	1.108
Gewezen deelnemers	564	563	602	565	722
Pensioengerechtigden	853	827	799	826	810
	2.494	2.449	2.466	2.484	2.640
Reglementvariabelen (in %)					
Indexatie inactieven per 1 januari	-	0,2	-	1,5	1,3
<i>Niet gegeven indexatie</i>	1,4	0,2	2,5		
Pensioenuitvoering (EUR 1 mln)					
Feitelijke premie	8,3	7,8	9,1	7,6	6,8
Kostendeckende premie	9,5	7,9	10,5	6,8	6,7
Pensioenuitvoeringskosten	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4
Uitkeringen	7,3	7,1	6,9	6,5	5,9
Vermogenssituatie en solvabiliteit (EUR 1 mln)					
Pensioenvermogen	233	212	201	177	206
Pensioenverplichtingen	249	212	184	183	145
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	93	100	109	97	143
Vereiste dekkingsgraad (in %)	112	115	116	117	120
Beleggingen (EUR 1 mln)					
Aandelen	56	54	48	39	72
Vastrentende waarden	163	148	142	124	118
Derivaten	10	-	-	-	-
Beleggingsperformance (in %)					
Beleggingsrendement	9,8	5,3	11,6	-14,1	0,1

2 Bestuursverslag

2.1 Bestuurlijke beschouwing

2.1.1 Marktontwikkelingen in 2011: Financiële markten gedreven door eurocrisis

Het jaar 2011 begon in een positieve sfeer en de economische groeivoorspellingen waren relatief gunstig. Als gevolg van de Arabische lente alsmede de tsunami en nucleaire ramp in het Japanse Fukushima liep echter in het voorjaar de olieprijs op. In een situatie waarin de werkloosheid hoog is en de lonen amper stijgen, staan hogere energie- en brandstofkosten gelijk aan een belastingverhoging. Bovendien liet de ECB zich door de - door de hogere olieprijs - oplopende inflatie verleiden tot het verhogen van de rente, daar waar de economie juist aanhoudende stimulering behoefde. Hierdoor vielen de economische groei(verwachtingen) terug. Minder florissante groeivoorzichten verhoogden al snel de zorg over de schuldsituatie van veel EMU-landen.

Aanhoudende zorgen over solvabiliteit Griekenland

Niemand kon in 2011 om de problemen van Griekenland heen. De lethargie van politici om tot oplossingen te komen zorgde voor steeds heftigere reacties van de financiële markten. Achtereenvolgende Europese toppen creëerden een reputatie van 'te weinig, te laat' ingrijpen. In de zomer bereikte men een compromis waarbij naast extra hulp van de overheden, de particuliere sector moest meebetalen aan de oplossing voor Griekenland. Beleggers op de financiële markten bestempelden dat al snel als een halfbakken compromis en dreven de rentes ook in de andere mediterrane landen in het najaar steeds verder omhoog. Italië, Spanje en zelfs Frankrijk en de Franse banken kwamen onder vuur te liggen. Het verschil tussen Franse en Duitse staatsrentes liep op tot 2%, niveaus die sinds begin jaren negentig niet meer gezien waren. De financiële markten verdreven niet alleen Berlusconi van het regeringspluche, ze dwongen ook politici verder te gaan met stevige maatregelen dan ooit tevoren. Deze maatregelen werden echter in de financiële markten niet met groot enthousiasme ontvangen. Veelal ontbraken de cruciale details. Kortom, de zorgen over de solvabiliteit van Griekenland en de terugvallende economische groei leidden ertoe dat de fiscale situatie van alle eurolanden onder de loep werd genomen.

Zoektocht naar veiligheid

De performance van (bijna) alle beleggingscategorieën werd in 2011 gedomineerd door de macro-economische risico's die voortkomen uit de eurocrisis. Ten eerste presteerden veilige beleggingscategorieën beter dan

risicovolle: zo rendeerde Duits staatspapier sterk, terwijl Europese aandelen fors daalden. Ten tweede behaalden Amerikaanse beleggingsmarkten een beter rendement dan Europese. Een opvallende ontwikkeling was ook het verschil tussen de rendementen van staatsobligaties van opkomende landen enerzijds en aandelen van dezelfde landen anderzijds. Blijkbaar geldt de veelbesproken 'ontkoppeling' van opkomende landen wel voor staatspapier, maar niet voor aandelen. Een andere ontwikkeling hield verband met de zoektocht naar 'veilige havens'. Deze leidde tot de unieke situatie dat er op meerdere continenten negatieve nominale rentes werden betaald: van Singapore tot Zwitserland en zelfs in Nederland. Begin december kon de Nederlandse staat tegen -6 basispunten geld lenen. Dat betekende dat beleggers zo bang waren hun hoofdsom te verliezen, dat ze geld toe gaven om er maar zeker van te zijn dat ze het later terugkregen.

2.1.2 Jaar 2011 in vogelvlucht

In 2011 heeft het bestuur zeven maal vergaderd, waarbij 2 maal de deelnemersraad en verantwoordingsorgaan. De frequentie van vergaderen was hoog. Belangrijke onderwerpen betroffen vaststellen van de doelstellingen per commissie voor 2011, vaststelling van de jaarrekening 2010, input en vaststellen beleggingsplan 2012. Ook de ontwikkeling van de (kostendekkende) premie en vanzelfsprekend de ontwikkeling van de dekkingsgraad heeft het bestuur ook nauwlettend gevolgd. Daarover is regelmatig overleg gepleegd met de sponsors. Daarnaast heeft het bestuur in 2011 diverse cursussen en trainingen gevolgd teneinde de bestuurskwaliteit en –kennis verder te verhogen.

2.1.3 Uitdagingen 2012

2012 zal naar verwachting net zo uitdagend worden als de vorige jaren. De Europese schuldencrisis is nog niet opgelost en markten reageren volatiel. Voor Pensioenfonds Forbo blijft het zaak hierop gepast te reageren.

Het begin februari ingediende update herstelplan bevatte een voorgenomen korting van 4.4% per april 2013 op alle opgebouwde rechten als de situatie in 2012 zich niet voldoende herstelt. De sociale partners van Forbo Flooring en Forbo-Novilon onderhandelen over een nieuwe pensioenregeling, welke gebaseerd is op voorwaardelijk geïndexeerd middelloon. Indien de nieuwe regeling zich volgens internationale verslaggevingsstandaarden (IFRS) als DC- kwalificeert, is de werkgever bereid om een eenmalige storting van 11 miljoen euro te doen, waardoor deze korting van de baan is. Indien sociale partners een akkoord bereiken, zal het bestuur beoordelen of het de nieuwe pensioenregeling kan uitvoeren. Indien dat het geval is, zal in 2012 de

regeling geïmplementeerd gaan worden, zodat deze vanaf 1 januari 2013 van kracht gaat. De beleggingscommissie zal met een voorstel komen hoe deze extra middelen te investeren. Nadat bestuursleden tientallen vragen hadden ontvangen van werknemers over de nieuwe regeling en communicatie daarover door sociale partijen, heeft de Communicatiecommissie presentaties verzorgd over de financiële situatie van het fonds en de gedane voorstellen. Deze presentaties zijn door ongeveer 500 actieve deelnemers bezocht. De sessies werden positief beoordeeld. Meerdere malen werd gevraagd of het fonds niet bijvoorbeeld jaarlijks deze informatiesessies over de financiële stand van zaken van het fonds kan houden. Het bestuur neemt dit in overweging.

Eind 2011 werd bekend gemaakt door de Forbo Group dat het de Industriële activiteiten van haar Bonding divisie heeft verkocht aan H.B. Fuller. Forbo Adhesives Nederland, één van de vier deelnemende werkgevers, is ook onderdeel van de verkoop. Het bestuur is in overleg met de werkgever inzake de consequenties hiervan. Conform de uitvoeringsovereenkomst kan de werkgever of het pensioenfonds deze overeenkomst opzeggen per einde van een kalenderjaar met een opzegtermijn van zes maanden. Daarnaast is tussentijdse opzegging met wederzijds goedvinden mogelijk. Het bestuur zal hier alleen mee akkoord gaan indien vaststaat dat voor de deelnemers van Forbo Adhesives Nederland een goed alternatief is overeengekomen en dat de deelnemers hiermee akkoord zijn gegaan.

In februari 2012 maakte de Forbo Group bekend om voor de overige activiteiten van de Bonding divisie, gesprekken met geïnteresseerde kopers aan te gaan. Forbo Eurocol maakt hiervan ook onderdeel uit. Het bestuur wacht de verdere ontwikkelingen af.

In 2012 zal ook een nieuwe continuïteitsanalyse uitgevoerd gaan worden. Indien sociale partners overeenstemming bereiken over een nieuwe regeling, zal deze regeling meegenomen worden in de analyse. Daarnaast zal het bestuur de communicatie m.b.t. fondsontwikkelingen in het algemeen en de financiële situatie in het bijzonder onverkort doorzetten. Dit via de inmiddels bekende middelen zoals de website (www.pensioenfondsforbo.nl) en de uitgaven van PensioenNieuws.

2.2 Pensioenbeleid

Het fonds voert de volgende pensioenregelingen uit:

1. Pensioenreglement 1964
2. Pensioenreglement 1976/Basisreglement
3. Pensioenreglement 2006
4. Prepensioenreglement Forbo Flooring
5. Prepensioenreglement Forbo-Novilon
6. Pensioenspaarregeling Forbo Flooring

Het Pensioenreglement 1976/Basisreglement is van toepassing op deelnemers geboren voor 1 januari 1950. Hetzelfde is van toepassing voor de Prepensioenreglementen van Flooring/Novilon mits deelnemers werkzaam zijn bij een van beide vennootschappen.

De kenmerken van het Pensioenreglement 2006 zijn als volgt (karakterisering van de pensioenregeling overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet):

	Forbo Flooring en Forbo-Novilon	Forbo Eurocol
Pensioensysteem	Eindloon vast salaris c.q. geïndexeerd middelloon ploegentoeslag	Eindloon vast salaris
Pensioenleeftijd	65 jaar	65 jaar
Pensioengevend salaris	13,5 x maandsalaris	14,04 x maandsalaris (deelnemersjaren tot 1 januari 2008: 12,96 x maandsalaris)
Franchise	EUR 12.898	EUR 12.898
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise	Pensioengevend salaris minus franchise
Vakantietoeslag	Inbegrepen in pensioengevend salaris	Inbegrepen in pensioengevend salaris
Opbouwpercentage vast salaris	2,00% per jaar	2,00% per jaar
Opbouwpercentage ploegentoeslag	2,25% per jaar	N.v.t.
Nabestaandenpensioen	50% van het ouderdompensioen	50% van het ouderdompensioen
Eigen bijdrage	8,5% (Flooring) resp. 8,2% (Novilon) van pensioengrondslag	8,3% van pensioengrondslag (tot 2010 6,0%)
Maximum bijdrage werkgever	12% van som pensioengevende salarissen en ploegentoeslagen	12% van som pensioengevende salarissen

2.2.1 Ontwikkeling pensioenpremie

Over 2011 bedroeg de benodigde gedempte kostendekkende premie 8.3 mln. De maximaal afgesproken premie uit de uitvoeringsovereenkomsten bedroeg echter 7.5 mln. Er is dus sprake van een premietekort. Deze situatie kan leiden tot een opbouw beperking van de actieve deelnemers over 2011. Deze situatie is gemeld bij de sponsoren met het verzoek of zij het premietekort gaan aanvullen. Bij de werkgever Forbo Eurocol is deze situatie voor 2011 inmiddels opgelost en wordt er bijgestort. Bij Forbo Adhesives Nederland is er voor 2011 geen sprake van een premie tekort. Bij de overige partijen lopen er nog onderhandelingen met sociale partners die van invloed kunnen zijn op deze situatie. Gegeven de financiële situatie wordt voor 2012 de kostendekkende premie berekend op basis van de rentetermijnstructuur ultimo 2011 en opslagen. Het premietekort over 2012 is daardoor in 2012 fors hoger dan 2011.

2.2.2 Toeslagenbeleid

Evenals in voorgaande perioden is er sprake van een voorwaardelijk indexatiebeleid.

Het indexatiebeleid van het fonds kan als volgt worden verwoord.

Het bestuur streeft ernaar de koopkracht van premievrije aanspraken en ingegane pensioenen te handhaven door het jaarlijks verlenen van een toeslag, indien en voor zover hiertoe voldoende middelen aanwezig zijn. Dit houdt in dat het bestuur slechts toeslagen kan verlenen zolang de gekweekte overrente op de voorziening pensioenverplichtingen dit toelaat conform methode D1 uit de toeslagenmatrix. Er is geen recht op toekomstige indexatie. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige indexaties. In de premie is ook geen rekening gehouden met indexatie.

Het bestuur heeft in de vergadering van 6 december 2011 besloten geen indexatie toe te passen over de premievrije rechten en ingegane uitkeringen per 1 januari 2012. Dit conform het indexatiebeleid als verwoord in de algemene bedrijfstechnische nota (ABTN) van het fonds. In het indexatiebeleid is opgenomen dat gedeeltelijke indexatie mogelijk is indien de dekkingsgraad zich tussen 105% en het vereist eigen vermogen bevindt.

2.3 Beleggingsbeleid

2.3.1 Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van het fonds is gebaseerd op de doelstelling om met de middelen enerzijds de nominale verplichtingen van het fonds zo goed mogelijk te kunnen nakomen en anderzijds extra rendement te behalen om de positie van het fonds te verbeteren en de indexatie ambities te realiseren.

Op basis van een in 2010 afgeronde ALM studie is daarom besloten de portefeuille voor een aanzienlijk deel (ca. 65%) in te richten volgens een matching portefeuille die vooral tot doel heeft de door DNB richtlijnen bepaalde marktwaardeverandering van de pensioenuitkeringen bij te houden. In deze matching portefeuille bevinden zich staatsleningen van de zeer goede kwaliteit, onderhandse leningen en een aantal rente swaps. Belangrijkste oogmerk is om de rentegevoeligheid van deze beleggingen gelijk te stellen aan die van de verplichtingen.

De overige 35% van de portefeuille wordt de return (of rendement) portefeuille genoemd. Deze bestaat uit meer risicovolle beleggingen, waarmee beoogd wordt op (langere) termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de nominale verplichtingen. Deze portefeuille bestaat voornamelijk uit aandelen en hoogrentende beleggingen.

Meer gedetailleerd ziet de verdeling over de beleggingscategorieën er als volgt uit:

Aandelen – volwassen markten	25%
Aandelen – opkomende markten	5%
Hoogrentend	5%
Totaal returnportefeuille	35%
Onderhandse leningen	20%
Vastrentend inflatie	20%
Vastrentend langlopend	25%
Totaal matching portefeuille	65%

Ten behoeve van de beoordeling of bovenstaande verhouding past bij de vigerende marktomstandigheden, wordt ook naar het balansrisico gekeken. Deze maatstaf (tracking error) geeft inzicht in de volatiliteit van de dekkingsgraad. Het fonds hanteert momenteel een richtlijn van ca. 10%.

Door de moeilijke economische omstandigheden en vooral de dalende swap rente is het de afgelopen jaren erg lastig geweest om de waarde van de beleggingen gelijke tred te laten houden met de stijgende pensioenverplichtingen. In paragraaf 2.3.3 en 2.3.4 wordt daar nader op ingegaan.

2.3.2 Assetmix

De ontwikkeling van de verdeling van de beleggingen over de beleggingscategorieën kan ultimo jaar als volgt worden weergegeven:

	2011 %	2010 %	2009 %	2008 %	2007 %
Zakelijke waarden	29	27	25	23	39
Vastrentende waarden	71	73	75	77	61
	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 100 <hr/>

De strategische beleggingsmix, realisatie en benchmarks kunnen als volgt worden samengevat:

	Strate- gische allocatie %	Feitelijke allocatie %	31 dec. 2011 EUR 1 mln
Matching portefeuille			
Langlopende staatsobligaties	25	40	90
Inflatieobligaties	20	6	12
Onderhandse leningen	20	14	31
Overige	-	8	18
	<hr/> 65 <hr/>	<hr/> 68 <hr/>	<hr/> 151 <hr/>
Return portefeuille			
Hoogrentende bedrijfsobligaties	5	7	16
Aandelen – volwassen markten	25	22	50
Aandelen – opkomende markten	5	3	6
	<hr/> 35 <hr/>	<hr/> 32 <hr/>	<hr/> 72 <hr/>
Totaal	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 100 <hr/>	<hr/> 223 <hr/>

In de post overige zijn ondermeer begrepen deposito's (EUR 12 miljoen), bankleningen en overige vorderingen en schulden.

2.3.3 Beleggingbeleid in 2011

Het beleggingsbeleid dat in 2010 werd gevoerd, werd in 2011 in grote lijnen voortgezet. Wel werden enkele accenten aangebracht. Binnen de aandelenportefeuille werd vanaf het tweede kwartaal een positie in emerging markets opgebouwd, ten koste van de ontwikkelde aandelenmarkten. In diezelfde periode werd binnen de ontwikkelde aandelenportefeuille overgegaan op passief beheer. De emerging market portefeuille wordt actief beheerd, met een defensief accent. Gelet op de outperformance van ca. 3,5% binnen deze categorie in 2011 mag dit beleid vooralsnog geslaagd genoemd worden.

Omdat het balansrisico begin 2011 sterk was opgelopen, is in het tweede kwartaal besloten de rente afdekking op te hogen (van 80% tot 100%, gedefinieerd als de duration van de matching portefeuille gedeeld door de duration van de verplichtingen). Dit heeft in een periode van dalende rente aanzienlijk positief bijgedragen aan het beleggingsresultaat.

In de laatste maanden van het jaar is de staatsobligatie portefeuille uitsluitend gericht op euro landen met de hoogste kwaliteit. Ook is begonnen met de afbouw van de euro inflatie obligaties omdat de reële rente rond of zelfs onder de 0% is uitgekomen.

2.3.4 Beleggingsresultaten in 2011

Het fonds behaalde in 2011 een rendement van 9,8%. Een grote bijdrage aan dit rendement kwam van de matching portefeuille, waarvan het rendement 17,7% bedroeg. De nadruk op Duitse en Nederlandse obligaties in de portefeuille én de additionele rente swaps die in het tweede kwartaal werden aangekocht, bleken goede beleggingskeuzes. De onderhandse leningen en de inflatie obligaties leverden binnen de matching portefeuille wel positieve rendementen op, maar rendeerden met bijna 5% duidelijk minder.

Binnen de rendement portefeuille werden goede resultaten behaald op de US High Yield portefeuille en in iets mindere mate op de Bank Loans portefeuille. Aandelen hadden een moeilijk jaar, met vooral in het Verre Oosten en de vanaf het tweede kwartaal opgezette emerging market portefeuille aanzienlijk negatieve resultaten. Amerikaanse aandelen behaalden net een positief resultaat. Per saldo was het rendement van de returnportefeuille -4,5%.

2.3.5 Beleggingsbeleid 2012

Eind 2011 heeft de beleggingscommissie in samenwerking met de fiduciair beheerder de portefeuille samenstelling in het licht van de economische omstandigheden geëvalueerd. Enerzijds moet rekening gehouden worden met een somber economisch klimaat waarin de eurocrisis op kan spelen. Anderzijds wil het fonds gebruik maken van mogelijkheden die de financiële markten lijken te bieden.

Binnen de matching portefeuille zal het restant aan inflatie obligaties worden verkocht, nu de reële rente op erg lage niveaus is uitgekomen. De onderhandse leningen die vrijvallen zullen worden herbelegd in een breed gespreide credit portefeuille, waarbij waardebehoud centraal staat.

Binnen de returnportefeuille wordt bredere spreiding gezocht over rendementsbronnen. Enerzijds betekent dat een verdere uitbreiding van emerging market aandelen, anderzijds een start met beleggingen in emerging market debt, zowel in harde valuta als lokale valuta. Naar eventuele andere mogelijkheden, zoals infrastructurele beleggingen dan wel hedge funds wordt nader onderzoek gedaan.

Als richtsnoer voor het balansrisico blijft een tracking error van ca. 10% gehandhaafd.

2.4 Financieel beleid

2.4.1 Verloop dekkingsgraad

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar.

	Pensioen- vermogen EUR 1 mln	Technische voorzieningen EUR 1 mln	Dekkings- graad %
Stand per 1 januari 2011	212	212	100
Beleggingsopbrengsten	20		
Bijdragen	8		
Uitkeringen	-7		
	<hr/>		
Balans per 31 december 2011	233	249	93
	<hr/>		
Vereist eigen vermogen		30	
		<hr/>	
Vereist pensioenvermogen		279	
		<hr/> <hr/>	

Deze opstelling is inclusief pensioensparen. Het aanwezige pensioenvermogen is lager dan het vereiste eigen pensioenvermogen. De daling van de dekkingsgraad komt met name door een lagere rente ultimo jaar. Hierbij moet worden opgemerkt dat DNB de te hanteren rentetermijnstructuur heeft aangepast.

Dit had een positief effect op de dekkingsgraad van circa 4%.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan op hoofdlijnen als volgt worden geanalyseerd:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln	2009 EUR 1 mln	2008 EUR 1 mln	2007 EUR 1 mln
Renteresultaat	17	8	17	-33	-5
Wijziging marktrente	-34	-17	9	-33	13
Ontwikkeling levensverwachting	-	-9	-4	-2	-
Indexatie	-	-	-	-	-1
Overige	1	1	1	-	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	-16	-17	23	-68	7
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Marktrente ultimo	2,8%	3,4%	3,9%	3,5%	4,9%

De belangrijkste verklarende factor voor het resultaat is de rente en de ontwikkeling van de levensverwachting.

2.4.2 Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Premie- en kostenresultaat		
Premiebijdragen	8,3	7,8
Pensioenopbouw	-7,6	-6,0
Pensioenuitkeringen	-7,3	-7,1
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	7,3	7,1
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	0,1	0,1
Uitvoeringskosten	-0,4	-0,5
Uitgaande herverzekeringspremie	-	-
	0,4	1,4
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	20,1	10,2
Rentetoevoeging	-2,7	-2,3
Wijziging marktrente	-34,0	-17,4
Indexering en overige toeslagen	-	-0,1
	-16,6	-9,6
Overig resultaat		
Resultaat op sterfte	0,5	-
Resultaat op overige mutaties	-0,5	-8,6
	-	-8,6
Totaal saldo van baten en lasten	-16,2	-16,8

In principe is de premiebijdrage van de werkgever gemaximeerd tot 12% van het pensioengevend salaris.

In maart 2012 is vastgesteld dat de feitelijke premie niet kostendekkend is volgens de gedempte premiesystematiek over 2011 en naar verwachting ook over 2012. Daarnaast wordt in 2012 tevens niet voldaan aan de zogeheten premiedekkingsgraadeis. Als gevolg hiervan dient de

pensioenopbouw (coming service) over de jaren 2011 en 2012 te worden beperkt. Dit gebeurt door middel van het toepassen van een korting. Het kortingspercentage verschilt per aangesloten onderneming en per regeling. Het toepassen van de korting leidt tot een daling van de pensioenopbouw over 2011 met circa EUR 0,5 miljoen.

Het resultaat op sterfte over 2011 wordt geheel veroorzaakt door één sterftegeval.

In de overige mutaties over 2010 is begrepen de bijstelling van de voorziening voor pensioenverplichtingen door de ontwikkelingen in de levensverwachting.

2.4.2.1 Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Het vereist eigen vermogen is hoger dan het aanwezig eigen vermogen. Er is sprake van een reservetekort.

Het minimaal vereist eigen vermogen is hoger dan het aanwezig eigen vermogen. Er is sprake van een dekkingstekort.

Het aanwezig eigen vermogen is lager dan 100%. Er is sprake van onderdekking.

2.4.2.2 Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds is per 31 december 2011 slecht vanwege een dekkingstekort. Ultimo 2011 zijn er niet voldoende middelen in het fonds aanwezig om alle voorwaardelijke toeslagen te verrichten.

De externe actuaris concludeert dat de technische voorzieningen per 31 december 2011 als geheel op voldoende voorzichtige grondslagen zijn bepaald en dat de technische voorzieningen, als geheel bezien, een juist beeld geven van de omvang van de per 31 december 2011 op het pensioenfonds rustende pensioenverplichtingen en dat daarmee voldaan is aan artikel 126 PW.

Verder stelt de actuaris vast dat de met de huidige vermogenspositie van het fonds niet is voldaan aan de artikelen 131, 132 en 133 PW.

2.4.3 Transparantie uitvoeringskosten

Het fonds hecht aan een zo groot mogelijke transparantie wat betreft de kosten van de regeling en de beleggingen.

De kosten pensioenuitvoering per deelnemer bedragen over 2011 circa EUR 228. Dit bedrag is exclusief werkgeverskosten, die niet zijn doorberekend aan het pensioenfonds.

Op basis van het rapport 'aanbeveling uitvoeringskosten' heeft onze vermogensbeheerder MN reeds een overzicht gemaakt van de uitvoeringskosten van de beleggingen, zowel voor 2010 als 2011. De uitkomsten (op hoofdniveau) staan in onderstaande tabel weergegeven.

Hoewel een structurele vergelijking met andere fondsen op dit moment niet voor handen is, meent het bestuur dat de kostenstructuur van de uitvoering mede gelet op de omvang van het fonds en de wijzigingen in het beleggingsbeleid, goed te verantwoorden is en zich op een laag en zeer aanvaardbaar niveau bevindt.

Stichting Pensioenfonds Forbo				
Kosten vermogensbeheer 2011 (met vergelijkende cijfers 2010)				
	2011	%*	2010	%*
Beheerkosten van de beleggingen	487.669	0,23%	522.426	0,26%
Kosten bewaarloon	31.607	0,02%	25.423	0,01%
Overige kosten	-	0,00%	-	0,00%
Kosten van vermogensbeheer	519.276	0,25%	547.849	0,28%
Transactiekosten	312.366	0,15%	118.478	0,06%
Totaal kosten vermogensbeheer	831.641	0,40%	666.326	0,34%
* De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten worden weergegeven in % van het gemiddeld belegd vermogen				

2.5 Herstelplan

Per 31 december 2011 bedraagt de dekkingsgraad van het pensioenfonds 93,4% (2010: 100%).

Per 31 december 2011 voldoet het fonds niet aan de wettelijke normen met betrekking tot het vereist eigen vermogen, het minimaal vereist eigen vermogen en de dekking door waarden. Er is sprake van onderdekking.

Sinds maart 2009 is sprake van een door het bestuur van het pensioenfonds opgesteld herstelplan.

Zoals elk jaar heeft het fonds ook nu naar de stand per 31 december 2011 een evaluatie uitgevoerd.

Evaluatie herstelplan

Het herstel op 31 december 2011 ligt onder het kritieke pad om uiterlijk ultimo 2013 een dekkingsgraad van minimaal 104,1% te bereiken. Met inachtneming van de uitgangspunten qua kostendekkendheid van de premiebijdragen en de verwachte beleggingsresultaten heeft het bestuur moeten vaststellen dat het niet mogelijk is om de genoemde grens ultimo 2013 te halen zonder aanvullende maatregelen.

Derhalve heeft het bestuur in haar vergadering op 26 januari 2012 besloten tot een voorwaardelijk korting van aanspraken en rechten met 4,4% per 1 april 2013. Het daadwerkelijk doorvoeren van deze korting is uiteindelijk afhankelijk van de financiële positie van het fonds ultimo 2012.

2.6 Pension Fund Governance

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor pension fund governance (PFG) verankerd in het wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht.

Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitrisico's.
- Voorkomen van belangenverstreming.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Eenmaal per drie jaar een continuïteitsanalyse.

Om het pensioenfonds adequaat te kunnen besturen, zal binnen het bestuur van SPF voldoende deskundigheid aanwezig moeten zijn. SPF onderscheidt in haar organisatie deskundigheidsclusters¹. Alle bestuursleden dienen een dusdanig kennisniveau van de materie te hebben om effectief tegenwicht (countervailing power) te kunnen bieden aan materiedeskundigen. Aan de commissieleden zijn extra vereisten opgelegd betreffende deskundigheid.

Tevens zijn vereisten geformuleerd die alleen van toepassing zijn op het commissielid cq. de portefeuillehouder van een deskundigheidscluster. Commissieleden cq. portefeuillehouders dienen op gebied van hun cluster bijvoorbeeld in staat te zijn om een afgewogen oordeel te vormen, de situatie bij andere fondsen te kennen en consequenties voor SPF situatie in te schatten. In het deskundigheidsplan van het bestuur is aangegeven per deskundigheidscluster wat per commissie en dus commissielid het vereiste deskundigheidsniveau is. Daarnaast is per deskundigheidscluster aangegeven wie de twee portefeuillehouders zijn.

2.6.1 Countervailing power commissies

Pensioenfonds Forbo hanteert als beleid dat bij uitbesteding alleen gerenommeerde partijen hiervoor in aanmerking komen. Pensioenfonds Forbo zal alleen tot uitbesteding over gaan indien in dit kader aan alle voorwaarden voor een beheerste en integere bedrijfsvoering wordt voldaan. In dit kader heeft Pf. Forbo een gedegen selectietraject doorlopen, ondersteund door een onafhankelijke derde partij, om tot de huidige fiduciair manager te komen. Daarnaast heeft Pf. Forbo een beleggingscommissie die de fiduciair manager nauwgezet monitort, evalueert en bijstuurt indien nodig. Tevens wordt jaarlijks de SAS 70 (ISAE 3402) van haar vermogensbeheerder opgevraagd en geëvalueerd. Ook vindt er een jaarlijkse evaluatie van fiduciair manager plaats, op basis van vooraf gestelde criteria, door het bestuur van Pensioenfonds Forbo.

---

¹ Deskundigheidsplan bestuur SPF V2.0 d.d. 19-10-2010

2.7 Risicomanagement

2.7.1 Risicomanagement beleid

Pensioenfonds Forbo heeft een Handboek Risicomanagement opgesteld, dat onderdeel is van de ABTN. Het risicomanagement raamwerk is gebaseerd op het COSO model voor interne beheersing.

Het risicomanagementbeleid van Pensioenfonds Forbo heeft de volgende doelstellingen:

Strategische doelstellingen

1. Pensioenfonds Forbo wil "in control" zijn over de eigen en de uitbestede processen waaronder het adequaat beheersen van de beleggingsrisico's.
2. Het risicomanagement en de interne beheersing moet aansluiten op de complexiteit van de beleggingsportefeuille en vice versa.
3. De governance van risicomanagement moet effectief en volledig transparant zijn. Dit houdt in dat de beheersingsmaatregelen effectief zijn en dat het helder is waar taken en verantwoordelijkheden zijn belegd.
4. Pensioenfonds Forbo wil volledig "in control" zijn van alle activiteiten die uit hoofde van het risicomanagement zijn uitbesteed aan derden.

Operationele doelstellingen

1. Beleggingsrisico's moeten worden beheerst door een effectief risicomanagementproces (identificatie, meting, monitoring en controle).
2. De opzet, het bestaan en de werking van het risicomanagement raamwerk, inclusief de taken die zijn belegd bij de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder, wordt periodiek onafhankelijk geëvalueerd.
3. Risicomanagementtechnieken sluiten goed aan om de omvang en de aard van de risico's en worden effectief ingezet.

Rapportage doelstellingen

1. De beleggingsrisico's moeten inzichtelijk zijn.
2. De rapportagestructuur dient zodanig opgezet te zijn zodat het bestuur in staat is om tijdig en adequaat in te kunnen grijpen waar nodig.

Compliance doelstellingen

Er wordt periodiek gemonitord of Pensioenfonds Forbo voldoet aan eisen die vanuit de Pensioenwet gesteld zijn aan de administratieve organisatie en interne beheersing van het beleggingsproces.

Het Handboek beschrijft de door Pensioenfonds Forbo geïdentificeerde risico's. Deze zijn onderverdeeld in financiële en niet-financiële risico's. De volgende financiële risico's worden onderscheiden:

- Balansrisico
- Renterisico
- Marktrisico
- Marktrisico alternatieve beleggingen
- Actief risico
- Valutarisico
- Kredietrisico
- Tegenpartijrisico
- Liquiditeitsrisico
- Concentratierisico

Alle bovenstaande risico's worden afgewogen en geëvalueerd bij het opstellen van het beleggingsplan. Tevens wordt over ieder risico door de vermogensbeheerder gerapporteerd.

De volgende niet-financiële risico's zijn vastgesteld:

- Verzekeringstechnisch risico
- Uitbestedingsrisico
- Operationeel risico
- Omgevingsrisico

- Integriteitsrisico
- Juridisch risico
- IT-risico

Vervolgens heeft het bestuur ieder risico uitgewerkt en bijbehorende beheersmaatregelen getroffen. Deze zijn te onderscheiden in de volgende indeling:

Strategisch: bepaalt het niveau van risico-acceptatie.

Tactisch: bepaalt controle en gewenste bijsturing indien het geaccepteerde niveau per risico overschreden wordt.

Operationeel: monitoring en rapportage van de actuele status per risico en of deze binnen de risico-acceptatie valt.

Het handboek wordt jaarlijks herijkt door het bestuur. Dit is in 2011 ook gebeurd.

2.7.2 Ontwikkelingen risico's

Financiële risico's

Het beleggingsplan 2011 is begin 2011 afgerond. In het plan zijn de conclusies uit de ALM studie van 2010 verwerkt. Zo is een maatstaf voor balansrisico gedefinieerd, een verhoging ten opzichte van 2010 van de durationmatching teneinde het renterisico te verminderen, en is besloten om voor aandelen ontwikkelde markten (Europa, VS en Verre Oosten) over te gaan tot passief beleggen. Hierdoor is het actief risico verminderd.

Voor de overige risico's zijn ook maatstaven gedefinieerd. In de maand- en kwartaalrapportage werd door de vermogensbeheerder MN hierover gerapporteerd. Waarnodig werd bijgestuurd. Zo is in juli 2011 besloten om de durationmatching (duration matchingportefeuille versus de looptijd van de verplichtingen) op 100% te stellen middels het aankopen van een renteswap. Het gevolg hiervan is geweest dat de rentedaling die sinds juli 2011 is opgetreden gecompenseerd is door de waardetoeename van de swap. Tevens nam hierdoor het balansrisico af.

Met MN zijn afspraken gemaakt m.b.t. de rapportage over de risico's. Dit vindt plaats via een zgn. stoplichten rapportage. Indien een risico zich onder een afgesproken bandbreedte bevindt, staat het stoplicht op groen. Boven de bandbreedte, maar onder een gedefinieerde kritische grens resulteert in een oranje stoplicht. Indien het risico zich boven de kritische grens bevindt, staat het stoplicht op rood. De beleggingscommissie bespreekt tijdens de beleggingsvergaderingen de rapportages en waar mogelijk wordt bijgestuurd op risico's waarvan het stoplicht op oranje of rood staan.

Niet-financiële risico's

Het verzekeringstechnisch risico wordt zoveel mogelijk beperkt door de meest actuele AG-tafels inclusief Towerswatson ervaringssterfte te gebruiken. Door toepassing van deze tafels is het langlevensrisico (als onderdeel van een verzekeringstechnisch risico) sterk gereduceerd.

Het operationeel risico wordt beperkt door veel aandacht te besteden aan training en opleiding. Ook bij selectie van nieuwe bestuursleden wordt getoetst of voldaan wordt aan de functiecriteria en wordt een opleidingsplan opgesteld.

Middels SAS 70/ISAE 3402 rapportages beoordeelt het bestuur of de administrateur (AZL) en de vermogensbeheerder (MN) voldoende "in control" zijn over de door Pensioenfonds Forbo uitbesteedde processen. Deze rapportages worden door het bestuur beoordeeld en indien nodig met AZL of MN besproken.

2.8 Vooruitblik

In de loop van 2012 zal duidelijk worden wat de gevolgen zijn voor deelnemers en Pensioenfonds Forbo van de verkoop van Forbo Adhesives Nederland aan H.B. Fuller en het resultaat van de gesprekken van potentiële kopers voor Forbo Eurocol. Het bestuur zal deze ontwikkelingen nauwlettend volgen.

Medio 2012 wordt ook duidelijk of sociale partners erin slagen om overeenstemming te bereiken over een nieuwe pensioenregeling, al dan niet gekoppeld aan een bijstorting in het fonds door de werkgever.

De beleggingscommissie en het bestuur zullen een nadere studie doen naar mogelijke nieuwe producten in de portefeuille. De consequenties hiervan

voor het balansrisico en het algemene risicoprofiel worden hierin meegewogen.

De overeenkomst met MN zal worden geactualiseerd en het bestuur zal een continuïteitsanalyse laten uitvoeren.

Het bestuur zal ervoor zorgen dat Deelnemersraad en Verantwoordingsorgaan periodiek op de hoogte zullen worden gehouden van bovenstaande ontwikkelingen. Vanzelfsprekend worden deze ontwikkelingen ook aan alle deelnemers gecommuniceerd via persoonlijke brieven, website en uitgaven van PensioenNieuws.

Assendelft, 8 mei 2012

Het Bestuur:

H.H. Sieben, voorzitter/penningmeester

D.Uitvlugt-Manné, secretaris

A.D. Keetlaer

J. Verbakel

H. Leferink

G.J.F. Mol

M.A. Bults

G.B.J. Soppe

3 Balans per 31 december 2011

(na verwerking voorstel tot verdeling van het saldo van baten en lasten)

	Punt	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Activa			
Beleggingen	6, 14	229,5	202,0
Beleggingen voor rekening en risico deelnemers	7	6,6	7,0
Herverzekeringen	8, 21	0,3	0,3
Vorderingen en overlopende activa	9	3,6	3,1
Liquide middelen	10	2,8	1,4
		242,8	213,8
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	11	-16,2	-
Technische voorzieningen	12	242,7	205,3
Pensioenspaarkapitaal	7	6,6	7,0
Overige schulden	13	9,7	0,6
Derivaten	14	-	0,9
		242,8	213,8
Dekkingsgraad (inclusief pensioensparen)		93%	100%

4 Staat van baten en lasten over 2011

	Punt	2011		2010	
		EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Basisregeling					
Beleggingsopbrengsten	17		20,1		10,2
Bijdragen van werkgevers en werknemers	18		8,3		7,8
Saldo overdrachten van rechten	19		0,3		0,2
Pensioenuitkeringen	20		-7,3		-7,1
Mutatie technische voorzieningen:	12				
• Pensioenopbouw			-7,6		-6,0
• Indexering en overige toeslagen			-0,1		-0,1
• Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen			-2,7		-2,3
• Onttrekking aan voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen			7,3		7,2
• Onttrekking aan voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten			0,1		0,1
• Wijziging marktrente			-34,0		-17,4
• Saldo overdracht van rechten			-0,3		-0,3
• Overige mutaties			-0,1		-8,9
			<u>-37,4</u>		<u>-27,7</u>
Herverzekeringen	8, 21		0,2		0,3
Uitvoerings- en administratiekosten	22		-0,4		-0,5
			<u>-16,2</u>		<u>-16,8</u>
Pensioensparen					
Saldo stortingen en onttrekkingen	7		-0,5		-0,2
Rendement	7		0,1		0,5
Mutatie spaarkapitaal	7		0,4		-0,3
			<u>-</u>		<u>-</u>
Totaal saldo van baten en lasten			<u><u>-16,2</u></u>		<u><u>-16,8</u></u>

Het saldo van baten en lasten wordt verrekend met de reserves.

5 Kasstroomoverzicht over 2011

	<i>Punt</i>	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Ontvangen premies		7,5	8,2
Ontvangen waardeoverdrachten		0,3	0,4
Betaalde pensioenuitkeringen		-7,3	-7,1
Betaalde waardeoverdrachten		-	-0,2
Betaalde premie herverzekering		0,2	0,3
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-0,4	-0,5
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		0,3	1,1
Verkopen en aflossingen van beleggingen	6	48,0	116,9
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		5,3	1,8
Aankopen beleggingen	6	-58,5	-116,7
Overige		6,3	-5,3
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		1,1	-3,3
Mutatie liquide middelen		1,4	-2,2
Saldo per 1 januari	10, 13	1,4	3,6
Saldo per 31 december	10, 13	2,8	1,4

6 Toelichting behorende tot de jaarrekening

1. Algemeen

Stichting Pensioenfonds Forbo, Zaanstad (hierna 'het fonds'), is opgericht op 31 december 1964. De statuten zijn voor de laatste maal gewijzigd op 29 april 2011. Het pensioenreglement is laatstelijk herzien op 6 december 2011.

Overeenkomstig artikel 3 van de statuten heeft het fonds tot doel pensioenen te verlenen aan personen die volgens het reglement daarop aanspraak kunnen doen gelden in de gevallen en op de voet als in het reglement omschreven.

Het fonds heeft met de volgende ondernemingen een overeenkomst gesloten:

- Forbo Flooring B.V., Zaanstad;
- Forbo Eurocol B.V., Zaanstad;
- Forbo Adhesives Nederland B.V., Genderen;
- Forbo-Novilon B.V., Coevorden.

2. Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

3. Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

4. Korte omschrijving van de pensioenregeling

Het pensioenreglement (pensioenregeling 2006) kan als volgt worden samengevat:

- pensioenleeftijd: 65 jaar;
- eindloonregeling met een opbouwpercentage van 2,00% per dienstjaar, deelname mogelijk vanaf 21-jarige leeftijd;
- ingegane pensioenen worden geïndexeerd voor zover de middelen van het fonds dit toelaten;

- een partnerpensioen (50% van het (bereikbare) ouderdompensioen) wordt toegekend. Er bestaat de mogelijkheid om de verhouding tussen het ouderdompensioen en het nabestaandenpensioen op de pensioendatum te wijzigen.

Daarnaast is er sprake van een pensioenspaarregeling. Voor bepaalde (gesloten) groepen van deelnemers gelden een overgangsregeling (prepensioen), de basisregeling 1964 of de basisregeling 1976.

5. Grondslagen van waardering van activa en passiva en bepaling van het saldo van baten en lasten

(a) Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

(b) Rapporteringsvaluta

De rapporteringsvaluta is de euro. Alle bedragen luiden in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld. In de balans zijn alle niet-euro bedragen naar euro omgerekend tegen de valutakoersen aan het einde van het jaar.

(c) Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die

periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

(d) Opname en verwijdering van een actief en/of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen.

Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

(e) Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

(f) Beleggingen

Aandelen; beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden; beursgenoteerde obligaties zijn gewaardeerd tegen de biedkoers op balansdatum inclusief de opgelopen interest ultimo jaar. Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Leningen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen.

De deposito's zijn gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Bij afwezigheid van een ultimo jaar opgave van de fondsmanager zal Mn Services zelf een gefundeerde inschatting maken op basis van marktanalyse.

(g) Derivaten

Derivaten zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Dit is de waarde waarvoor het contract u kan worden afgewikkeld. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per derivatencontract gesaldeerd. Positieve posities (na saldering) uit hoofde

van derivaten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities (na saldering) uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen. Onder deze laatste post zijn ook creditposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) verantwoord.

De CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden maandelijks per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort c.q. ontvangen van de tegenpartij.

(h) Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

De beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn gewaardeerd op actuele waarde.

(i) Herverzekering

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariële bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen.

(j) Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is de voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht. Voorzieningen worden bepaald op basis van een individuele beoordeling van de inbaarheid van vorderingen.

(k) Stichtingskapitaal en reserves

Het stichtingskapitaal en reserves vormen tezamen het eigen vermogen van het fonds. Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering van het eigen vermogen gebracht als onderdeel van de bestemming van het saldo van baten en lasten. Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze

financiële instrumenten worden in de staat van baten en lasten verantwoord als kosten of opbrengsten.

(I) Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd.

Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) verhoogd met de contante waarde van de aan toekomstige deelnemingstijd te ontlene pensioenaanspraken. Voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt de VPV berekend inclusief de per 1 januari volgend op de balansdatum toegekende indexatietoeslag.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- *Rekenrente*: de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per ultimo 2011.
- *Overlevingstafels*: AG Prognosetafel 2010-2060, gecorrigeerd met Towers Watson ervaringssterfte.
- *Opslag voor uitvoeringskosten*: Ter dekking van de toekomstige kosten is een opslag van 2% opgenomen.
- De voorziening voor premievrijstelling van deelnemers die momenteel langdurig ziek zijn en naar verwachting arbeidsongeschikt zullen raken is

bepaald als zijnde twee maal de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid in de premie.

(m) Pensioensparen

Het pensioensparen wordt gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen als de hiermee corresponderende beleggingen voor rekening en risico deelnemers.

(n) Resultaatbepaling

De resultaten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering. Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers van die dag. Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt.

(o) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de zogenaamde directe methode. Onderscheid wordt gemaakt tussen de kasstromen met pensioenontvangst- en beleggingsactiviteiten. Het saldo liquide middelen is gelijk aan het saldo van de bankrekeningen.

6. Beleggingen

	Stand per 1 januari EUR 1 mln	Aankopen EUR 1 mln	Verkopen/ Aflossing EUR 1 mln	Herwaar- deringen EUR 1 mln	Stand per 31 december EUR 1 mln
2011					
Aandelen	54,1	7,4	-3,2	-2,1	56,3
Vastrentende waarden	- 147,9	- 51,1	- -44,9	- 9,2	163,3
Derivaten					9,9
					229,5
2010					
Aandelen	47,7	-	-2,3	8,7	54,1
Vastrentende waarden	141,5	116,7	-114,6	4,3	147,9
	189,2	116,7	-116,9	13,0	202,0

Aandelen betreffen belangen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden is als volgt:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Staatsleningen	104,8	87,8
Onderhandse leningen	30,8	32,6
Obligatiefondsen	16,2	14,7
Deposito's	11,5	12,8
	163,3	147,9

De derivaten bestaan uit rente- en valutaderivaten. De rentederivaten per 31 december 2011 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Looptijd	contractwaarde EUR 1 mln	Marktwaarde EUR 1 mln
Citibank	2041	13,5	3,8
Credit Suisse	2041	32,4	6,0
Barclays	2041	4,9	0,1
		50,8	9,9

De methodiek voor de bepaling van de marktwaarde van de beleggingen kan als volgt worden gespecificeerd:

	Niveau 1 EUR 1 mln	Niveau 2 EUR 1 mln	Niveau 3 EUR 1 mln	Totaal EUR 1 mln
Aandelen	-	56,3	-	56,3
Vastrentende waarden	116,3	16,2	30,8	163,3
Derivaten	-	9,9	-	9,9
	116,3	82,4	30,8	229,5

Niveau 1 betreft een zogenaamde directe marktwaardering in actieve markt. Niveau 2 betreft een afgeleide marktwaardering met in de markt waarneembare data en/of vergelijkbare producten. Niveau 3 betreft de waardering met de toepassing van modellen en technieken, waarbij de aannames en schattingen van betekenis zijn voor de waardering.

Participaties in niet-beurs genoteerde beleggingsfondsen worden, afhankelijk van de waardering van de onderliggende beleggingen, ingedeeld op Niveau 2 of Niveau 3.

De onderhandse leningen zijn ingedeeld op Niveau 3. Niveau 3 is een marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames (swapcurve) en schattingen (creditspreads) die de prijs significant beïnvloeden.

De onderhandse leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden, inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen en rekening houdend met eventuele vervroegde aflossingsmogelijkheden.

Voor de berekening van de waarde zijn de volgende parameters van belang: de contractgegevens van de lening (hoofdsom, afgesproken rentevergoeding, coupondatum, eventuele mogelijkheden tot vervroegde aflossingen en de looptijd), de disconteringsvoet (yieldcurve), een marktconforme creditspread en een vaste liquiditeitspread.

De basis yieldcurve die gebruikt wordt, is de in de markt gebruikelijke AA EUR swapcurve (bron: composite Bloomberg). Afhankelijk van de tegenpartij wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende tegenpartijgroepen (en bijbehorende creditspreads). De creditspread wordt elk kwartaal beoordeeld op marktconformiteit en indien nodig aangepast. In aanvulling op de tegenpartij-afhankelijke spread wordt er vaste liquiditeitspread toegepast van 15 basispunten.

7. Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

Het pensioenfonds voert een pensioenspaarregeling uit voor de deelnemers van Forbo Flooring B.V. De pensioenspaargelden worden door de werkgever rechtstreeks gestort op rekeningen gehouden bij ABN AMRO Bank N.V.

De enige verplichting van het fonds jegens de deelnemers bestaat uit het openen en in stand houden van de beleggingsrekeningen. De beleggingsvoorwaarden worden desgevraagd ter inzage verstrekt. De stichting is niet aansprakelijk indien de werkgever een onjuiste storting of inhouding heeft gedaan. Het kapitaal wordt door de (gewezen) deelnemer bij het bereiken van de pensioendatum bij de stichting aangewend voor de aankoop van een ouderdomspensioen op basis van de (actuariële) grondslagen van dat moment.

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	7,0	6,7
Storting	-	-
Onttrekkingen	-0,5	-0,2
Beleggingsopbrengsten rekening en risico deelnemers	0,1	0,5
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	6,6	7,0
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Pensioenspaarkapitaal

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	7,0	6,7
Mutatie pensioenspaarkapitaal	-0,4	0,3
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	6,6	7,0
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De hoogte van het pensioenspaarkapitaal is gelijkgesteld aan het saldo van de beleggingsrekeningen.

8. Herverzekeringen

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	0,3	0,3
	<hr/>	<hr/>

Het aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen betreft het herverzekerde gedeelte van de pensioenverplichtingen bij ZwitserLeven.

9. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen uit collateral management hangen samen met de waardeontwikkeling van valutaderivaten. De rekening-courant werkgever is rentedragend. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Vorderingen uit collateral management	1,4	1,2
Rekening-courant werkgever	2,2	1,8
Overige debiteuren	-	0,1
	<hr/> 3,6 <hr/>	<hr/> 3,1 <hr/>

10. Liquide middelen

De saldi staan ter vrije beschikking.

11. Stichtingskapitaal en reserves

Met ingang van boekjaar 2010 bestaat het eigen vermogen alleen nog uit de algemene reserve. Het mutatieoverzicht is als volgt:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	-	16,8
Uit verdeling van saldo van baten en lasten	-16,2	-16,8
	<hr/> -16,2 <hr/>	<hr/> - <hr/>

Op grond van artikel 146 Pensioenwet is geen vermelding opgenomen van de herwaarderingsreserve.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad (inclusief pensioensparen) van het fonds bedraagt 93% (2010: 100%). De minimaal aan te houden dekkingsgraad betreft 104%. Er is op balansdatum sprake van een dekkingstekort.

Solvabiliteit

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Minimaal vereist eigen vermogen	9,7	8,5
Vereist eigen vermogen	30,0	32,0

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als onvoldoende solvabel. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruikgemaakt van een standaardmodel, op basis van de actuele beleggingsmix.

Herstelplan

Per 31 december 2011 voldoet het fonds niet aan de wettelijke normen met betrekking tot het vereist eigen vermogen, het minimaal vereist eigen vermogen en de dekking door waarden. Er is sprake van onderdekking.

Sinds maart 2009 is sprake van een door het bestuur van het pensioenfonds opgesteld herstelplan.

Zoals elk jaar heeft het fonds ook nu naar de stand per 31 december 2011 een evaluatie uitgevoerd.

Evaluatie herstelplan

Het herstel op 31 december 2011 ligt onder het kritieke pad om uiterlijk ultimo 2013 een dekkingsgraad van minimaal 104,1% te bereiken. Met inachtneming van de uitgangspunten qua kostendekkendheid van de premiebijdragen en de verwachte beleggingsresultaten heeft het bestuur moeten vaststellen dat het niet mogelijk is om de genoemde grens ultimo 2013 te halen zonder aanvullende maatregelen.

Derhalve heeft het bestuur in haar vergadering op 26 januari 2012 besloten tot een voorwaardelijk korting van aanspraken en rechten met 4,4% per 1 april 2013. Het daadwerkelijk doorvoeren van deze korting is uiteindelijk afhankelijk van de financiële positie van het fonds ultimo 2012.

12. Technische voorzieningen

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Deelnemers	125,6	102,4
Gewezen deelnemers	26,5	23,4
Pensioengerechtigden	85,3	75,0
	<hr/>	<hr/>
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling (2% opslag)	237,4 4,7	200,8 4,0
	<hr/>	<hr/>
Voorziening pensioenverplichtingen	242,1	204,8
Premievrijstelling arbeidsongeschikten (2 x risicopremie)	0,6	0,5
	<hr/>	<hr/>
	242,7	205,3
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

De disconteringsvoet is circa 2,8% (31 december 2010: circa 3,4%). De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van financieringsachterstand. Per balansdatum zijn er geen uit de pensioenregeling voortvloeiende aanspraken of rechten van deelnemers die niet in de berekening van de pensioenverplichtingen zijn meegenomen. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter. De mutaties zijn als volgt:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Stand per 1 januari	205,3	177,6
Mutaties:		
• Pensioenopbouw	7,6	6,0
• Indexering en overige toeslagen	0,1	0,1
• Rentetoevoeging	2,7	2,3
• Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-7,3	-7,2
• Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-0,1	-0,1
• Wijziging marktente	34,0	17,4
• Saldo overdracht van rechten	0,3	0,3
• Wijziging levensverwachting	-	8,6
• Overige	0,1	0,3
	<hr/>	<hr/>
	37,4	27,7
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	242,7	205,3
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Indexatiebeleid

Het indexatiebeleid van het fonds kan als volgt worden verwoord:

Het bestuur streeft ernaar om de koopkracht van premievrije aanspraken en ingegane pensioenen te handhaven door het jaarlijks verlenen van een toeslag, indien en voor zover hiertoe voldoende middelen aanwezig zijn. Dit houdt in dat het bestuur slechts toeslagen kan verlenen zolang de gekweekte overrente op de voorziening pensioenverplichtingen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers dit toelaat. Er is geen recht op toekomstige indexaties. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige indexaties. In de premie is ook géén rekening gehouden met indexatie.

13. Overige schulden

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Schulden uit collateral management	7,8	-
Nog af te wikkelen valutatermijncontracten	1,7	0,1
Belastingen en premies sociale verzekeringen	0,1	0,1
Overige	0,1	0,4
	9,7	0,6
	9,7	0,6

De schulden uit collateral management betreft het ontvangen onderpand voor derivatenposities.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

14. Risicobeheer en financiële instrumenten

Inleiding

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit.

De risico's zijn afhankelijk van de marktomstandigheden en het risicoprofiel van de beleggingen kan fluctueren in de tijd. De belangrijkste risico's worden hieronder besproken.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is de combinatie van beleggings- en actuariële risico's. Dit is het risico dat het fonds zijn verplichtingen niet kan nakomen. Monitoring van dit risico geschiedt door middel van het periodiek berekenen van de dekkingsgraad, zijnde het pensioenvermogen uitgedrukt in een percentage van de technische voorzieningen.

Per balansdatum is de actuele dekkingsgraad getoetst aan de richtlijnen van DNB. Hierbij is geconstateerd dat er sprake is van dekkingstekort en sprake van een reservetekort. Per 31 december 2011 bedraagt de dekkingsgraad 93% (31 december 2010: 100%).

Het tekort/surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Buffers:		
• S1 Renterisico	14,0	17,5
• S2 Risico zakelijke waarden	17,4	15,9
• S3 valutarisico	7,8	2,3
• S4 grondstoffenrisico	-	-
• S5 Kredietrisico	3,9	3,7
• S6 Verzekeringstechnisch risico	8,7	7,1
• S7 Liquiditeitsrisico	-	0,1
• S8 Concentratierisico	-	1,7
• S9 Operationeel risico	-	-
• S10 Actief risico (vermogensbheer)	0,2	0,2
• Diversificatie-effect	-22,0	-16,5
	<hr/>	<hr/>
Vereist eigen vermogen	30,0	32,0
Technische voorzieningen en pensioenspaarkapitaal	249,3	212,3
	<hr/>	<hr/>
Vereist pensioenvermogen	279,3	244,3
Aanwezig pensioenvermogen (inclusief pensioensparen)	232,9	212,3
	<hr/>	<hr/>
Tekort/surplus	-46,4	-32,0
	<hr/>	<hr/>

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische assetmix in de evenwichtssituatie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen) verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Ultimo 2011 betreffen de aandelenbeleggingen uitsluitend participaties in beleggingsfondsen. Via deze fondsen is een geografische spreiding aangebracht.

De aandelenbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd (tussen haakjes zijn vermeld de belangen van het pensioenfonds in de beleggingsfondsen):

		31 dec. 2011	31 dec. 2010
		EUR 1 mln	EUR 1 mln
Aandelenfonds Europa	(2011: 9%; 2010: 9%)	18,7	21,6
Aandelenfonds Noord-Amerika	(2011: 7%; 2010: 9%)	23,7	23,3
Aandelenfonds Verre Oosten	(2011: 6%; 2010: 6%)	7,6	9,2
Aandelenfonds Emerging Markets	(2011 2%)	6,3	-
		<hr/> 56,3 <hr/>	<hr/> 54,1 <hr/>

Diversificatie kan het marktrisico doen verlagen. De aandelenfondsen zijn bevoegd om aandelen uit te lenen.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen en verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Het beleid van het fonds is gericht op een volledige afdekking van valutarisico's.

31 december 2011		31 december 2010	
Contract- omvang	Actuele waarde	Contract- omvang	Actuele Waarde
EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln	EUR 1 mln
30,2	-	46,2	0,9
<hr/> 30,2 <hr/>	<hr/> - <hr/>	<hr/> 46,2 <hr/>	<hr/> 0,9 <hr/>

Het valutarisico is een gevolg van beleggingen in beleggingsfondsen in aandelen, US high yield en bank loans. De omvang van de beleggingen waarover valutarisico wordt gelopen, na afdekking met valuta bedraagt 14% (2010: 5%) kan als volgt worden gespecificeerd:

31 december 2011	Voor afdekking EUR 1 mln	Afdekking EUR 1 mln	Na afdekking EUR 1 mln
EUR	170,6	30,3	200,9
USD	37,6	-18,9	18,7
GBP	6,8	-6,7	0,1
JPY	4,7	-4,7	-
Overige	13,2	-	13,2
	232,9	-	232,9

31 december 2010	Voor afdekking EUR 1 mln	Afdekking EUR 1 mln	Na afdekking EUR 1 mln
EUR	156,5	46,2	202,7
USD	35,6	-33,1	2,5
GBP	7,3	-7,4	-0,1
JPY	5,7	-5,7	-
Overige	7,2	-	7,2
	212,3	-	212,3

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van vastrentende beleggingen en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is een maat voor de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de kasstromen.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duration mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen.

Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Door het fonds worden de beleggingen verdeeld in een matching- en returnportefeuille.

De verdeling is als volgt:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Matching		
Staatsleningen, onderhandse leningen en deposito's	146,8	130,0
Return		
Aandelenfondsen	56,3	54,1
US High Yields en bank loans	16,2	14,7
Staatsleningen Griekenland	0,3	3,2
	<hr/> 219,6 <hr/>	<hr/> 202,0 <hr/>

Per 31 december 2011 bedraagt de matchingportefeuille circa 67% (2010: 64%) van het totaal. Het strategisch beleid is gebaseerd op 65%.

Het renterisico wordt strategisch voor 100% afgedekt. Hiermee wordt bedoeld dat de duration van de matchingportefeuille gelijk wordt gesteld aan de duration van de verplichtingen. Het afdekken van het renterisico vindt plaats door het beleggen in langlopende obligaties. Er wordt geen gebruik gemaakt van rentederivaten.

Een strategische afdekking van 100% zoals hierboven beschreven houdt in dat de renteafdekking van het pensioenfonds als percentage van de verplichtingen lager is bij lage dekkingsgraden dan bij hoge dekkingsgraden. Bij een dekkingsgraad van 100% is de renteafdekking bijvoorbeeld gelijk aan 65% van de verplichtingen, terwijl bij een dekkingsgraad van 120% de renteafdekking gelijk is aan 78% van de verplichtingen.

De durations kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
Beleggingen	7	7
Verplichtingen	19	18

De feitelijke afdekking per balansdatum bedraagt 57% (2010: 42%)

Kredietrisico

Het fonds loopt een kredietrisico op beleggingen en andere (vorderingen op) tegenpartijen. Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen

waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Voor het fonds betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties en leningen.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Staatsleningen:		
Nominale obligaties	92,0	65,6
Geïndexeerde obligaties	12,7	22,2
Obligatiefondsen:		
US High Yields	13,9	12,4
Bank Loans	2,3	2,3
Onderhandse leningen:		
Algemene banken	17,0	17,4
Hypotheekbanken en bouwfondsen	10,1	9,9
Woningcorporaties	1,6	2,0
Overige	2,1	3,3
Deposito's:		
Rabobank Nederland NV	7,0	-
HSBC Bank Plc	4,5	-
ING Bank NV	-	7,0
Citibank NA	-	5,8
	163,2	147,9

Geïndexeerde obligaties zijn leningen waarbij de rentevergoeding deels afhankelijk is van de inflatie.

De staatsleningen kunnen naar land als volgt worden weergegeven:

	31 dec. 2011	31 dec. 2010
	EUR 1 mln	EUR 1 mln
Duitsland	62,2	35,3
Nederland	25,6	9,8
Frankrijk	9,8	38,1
Finland	6,8	-
Griekenland	0,3	3,3
Oostenrijk	-	1,3
	104,7	87,8

De US High Yields hebben betrekking op obligatieleningen aan Amerikaanse ondernemingen met een rating van (BB, B of lager). Het fonds heeft daarnaast participaties in beleggingsfondsen die beleggen in "bank loans".

De bankloans hebben betrekking op leningen aan Europese en Noord-Amerikaanse ondernemingen met een rating van BB, B of CCC. De participaties in de bankloanfondsen worden op maandbasis gewaardeerd op basis van een opgave van de administrateur van de uitgevende beleggingsinstelling zijnde Babson Capital Europe.

Met betrekking tot onderhandse leningen is het beleid van het pensioenfonds gericht op door aflossing laten verlopen van de portefeuille. In de afgelopen jaren is geen sprake geweest van achterstanden in rente- en aflossingsverplichtingen. Ook hebben er geen afboekingen wegens oninbaarheid plaatsgevonden. De onderhandse leningen kunnen worden verdeeld in rentedragende leningen en zogenaamde "zerobonds" (ook wel klimleningen genoemd).

In de categorie overige zijn onder meer begrepen gemeenten en maatschappelijke organisaties. Deze leningen worden gegarandeerd door de overheid.

Voor deposito's geldt een limiet van EUR 10 miljoen per tegenpartij.

Met betrekking tot valutaderivaten worden alleen contracten afgesloten met tegenpartijen met een minimale rating van A1. De afstemming van onderpand wekelijks of maandelijks plaats.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Met uitzondering van de leningen en de derivaten hebben de overige beleggingen een frequente marktnotering, dan wel een daarmee vergelijkbare situatie. Het fonds stelt jaarlijks vanuit de pensioenverplichtingen een liquiditeitsbegroting op.

Tot nu toe overtreffen de bijdragen van werkgever en werknemers de uitkeringen waardoor er jaarlijks sprake is van een per saldo inkomende kasstroom, waarbij de bijdragen eerder worden ontvangen dan de uitkeringen plaatsvinden.

Ultimo 2011 worden de pensioenuitkeringen voor de komende vijf jaar als volgt geschat:

	EUR 1 mln
2012	7,5
2013	7,1
2014	6,7
2015	6,5
2016	6,6

De daling van de pensioenuitkeringen hangt samen met de afloop van de tijdelijke prepensioenuitkeringen. Vanaf 2016 zal weer sprake zijn van een jaarlijkse stijging van de uitkeringen.

De onvoorspelbaarheid van uitgaande waardeoverdrachten kan voor het pensioenfonds een acute liquiditeitsbehoefte betekenen.

De koersontwikkeling van vreemde valuta ten opzichte van de euro kan voor het pensioenfonds leiden tot een verplichting om liquiditeit te storten in het kader van de valutacontracten.

Concentratierisico's

Concentratierisico's kunnen op verschillende manieren worden weergegeven. Dit kan bijvoorbeeld per tegenpartij.

Het pensioenfonds heeft per 31 december 2011 de volgende belangen groter dan 2% van het balanstotaal (EUR 4 miljoen):

	31 dec. 2011 EUR 1 mln	31 dec. 2011 %	31 dec. 2010 EUR 1 mln	31 dec. 2010 %
Duitsland (staatsleningen)	61,2	29	35,3	17
Nederland (staatsleningen)	25,6	12	9,8	5
Stichting Mn Services Aandelenfonds Noord-Amerika	23,7	11	23,3	12
Stichting Mn Services Aandelenfonds Europa	18,7	8	21,6	11
Stichting Mn Services US High Yield Fonds	13,9	6	12,3	6
Achmea Hypotheekbank	12,9	6	11,6	6
Frankrijk (staatsleningen)	9,8	4	38,1	19
Stichting Mn Services Aandelenfonds Verre Oosten	7,6	4	9,3	5
Deposito ING Bank NV	-	-	7,0	3
Deposito Rabobank Nederland NV	7,0	3	-	-
Finland (staatsleningen)	6,8	3	-	-
Stichting Mn Services Aandelenfonds Emerging Markets	6,3	3	-	-
Deposito Citibank NA	-	-	5,8	3
Ex-Fortis Bank	5,0	2	5,0	2
Deposito HSBC Bank Plc	4,5	2	-	-
	204,0	93	179,1	89

Concentratierisico kan ook per sector worden weergegeven. Van het totaal van de onderhandse leningen is per balansdatum circa 90% gerelateerd aan de financiële sector.

Het tegenpartijrisico voor rentederivaten met een positieve waarde voor het pensioenfonds wordt ondervangen door het ontvangen van zekerheden.

	Marktwaaarde EUR 1 mln	Ontvangen zekerheden EUR 1 mln	Exposure EUR 1 mln
Citibank	3,8	1,9	1,9
Credit Suisse	6,0	5,8	0,2
Barclays	0,1	-	0,1
	9,9	7,7	2,2

Actuariële risico's

Dit betreft de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Per 31 december 2011 hanteert het fonds de meest actueel beschikbare overlevingstafels die ultimo 2011 gelijk zijn gesteld aan de in augustus 2010 door het AG gepubliceerde Prognosetafel 2010, gecorrigeerd met Towers Watson Ervaringssterfte.

Het risico van vooroverlijden is herverzekerd bij een onder toezicht staande verzekeringsmaatschappij voor de contractperiode van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014. Dit betreft een zogenaamd risicoherverzekingscontract op stoplossbasis met een eigen behoud van 150% van de risicopremie over de contractperiode.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico vanwege onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude, etc. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering van de regeling zijn betrokken.

De kwaliteitseisen worden gesteld op gebieden als interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen, enzovoorts. De kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het fonds.

Door de serviceorganisatie wordt periodiek gerapporteerd over de kwaliteit van de dienstverlening. De bevindingen worden besproken met betrokkenen.

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een administratieovereenkomst afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2013. De jaarlijks te betalen (geïndexeerde) vergoeding bedraagt circa EUR 0,2 miljoen.

Tevens heeft het fonds een vermogensbeheerovereenkomst afgesloten voor onbepaalde tijd. Deze overeenkomst kan door het fonds worden opgezegd met inachtneming van een opzeggingstermijn van vier maanden en door de vermogensbeheerder met een opzeggingstermijn van twaalf maanden. Jaarlijks wordt een vermogensbeheervergoeding in rekening gebracht.

16. Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties van bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar punt 24.

Er zijn geen leningen verstrekt aan bestuurders noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de overeenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de overige gegevens.

Er zijn geen leningen verstrekt aan de werkgever. Er is sprake van een rentedragende rekening-courantverhouding ten behoeve van premies en verrekening van kosten. Het saldo wordt periodiek bewaakt.

17. Beleggingsopbrengsten

	Direct EUR 1 mln	Indirect EUR 1 mln	Totaal EUR 1 mln
2011			
Aandelen	0,1	-2,1	-2,0
Vastrentende waarden	4,9	9,2	14,1
Valutatermijncontracten	-	-	-
Derivaten	0,4	7,2	7,6
Overige	0,4	-	0,4
	5,8	14,3	20,1
2010			
Aandelen	-	8,7	8,7
Vastrentende waarden	3,6	2,5	6,1
Valutatermijncontracten	-	-4,9	-4,9
Overige	-	0,3	0,3
	3,6	6,6	10,2

De jaarlijkse kosten van vermogensbeheer worden verrekend met de beheerskosten die worden onttrokken aan de beleggingsfondsen (daling van de participatiewaarde). Over 2011 bedraagt dit EUR 0,4 miljoen (2010: EUR 0,6 miljoen).

18. Bijdragen van werkgevers en werknemers

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Basisregeling	5,4	5,4
Naverrekening	0,1	-
Werkgevers	5,5	5,4
Werknemers	2,4	2,2
Omzetting pensioenspaarkapitaal	0,4	0,2
	8,3	7,8

De bijdrage van de werkgever is beperkt tot 12% van het pensioengevend salaris.

De kostendeekkende premie, de gedempte kostendeekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Kostendeekkende premie (marktrente)	9,5	7,9
Gedempte kostendeekkende premie (4% rekenrente)	8,3	7,7
Feitelijke premie	8,3	7,8

De verschillen tussen de kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie zijn het gevolg van verschillen tussen de rentetermijnstructuur waarop ook de technische voorziening wordt berekend en de gehanteerde rekenrente van 4 %. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Onvoorwaardelijke aanspraken	8,0	6,4
Solvabiliteitsopslag (2011: 15,1%; 2010: 16,1%)	1,2	1,0
Opslag uitvoeringskosten	0,3	0,4
	<hr/>	<hr/>
	9,5	7,8
	<hr/>	<hr/>

19. Saldo overdrachten van rechten

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Overgenomen pensioenverplichtingen	0,5	0,4
Overgedragen pensioenverplichtingen	-0,2	-0,2
	<hr/>	<hr/>
	0,3	0,2
	<hr/>	<hr/>

Dit betreft de ontvangst van of de overdracht aan een pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige en de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

Als gevolg van onderdekking van het fonds geldt de wettelijke verplichting tot het stopzetten van de overdracht van rechten.

20. Pensioenuitkeringen

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Ouderdomspensioen	3,8	3,6
Weduwe-/weduwnaarspensioen	1,4	1,3
Prepensioen	1,5	1,6
Vakantiegeld	0,5	0,5
Overige	0,1	0,1
	7,3	7,1

De indexatie van de uitkeringen per 1 januari 2011 zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 0,0% (2010: 0,0%). De overige pensioenuitkeringen bevatten met name afkopen van kleine pensioenen.

21. Herverzekeringen

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Premie overlijdensrisico	-	-
Uitkeringen herverzekering	-0,2	-0,3
	-0,2	-0,3

Het fonds heeft het nabestaanden- en wezenpensioen op risicobasis (voor overlijden tot 65 jaar) herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande, verzekeringsmaatschappij. Het betreft een verzekering voor een periode van vijf jaar met een eigen behoud van de risicopremie over de contractperiode (stoplossverzekering).

22. Uitvoerings- en administratiekosten

	2011 EUR 1 mln	2010 EUR 1 mln
Administratievergoeding AZL	0,2	0,2
Accountant, actuaris en overige kosten	0,2	0,3
	0,4	0,5

23. Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgevers. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgevers.

24. Bezoldiging bestuurders

Gepensioneerde bestuurders ontvangen een reiskostenvergoeding van het pensioenfonds. De leden van het bestuur ontvangen geen vergoeding voor de door hen verrichte werkzaamheden.

25. Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van KPMG Accountants N.V. zijn ten laste van het pensioenfonds gebracht, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW:

	2011	2010
	EUR 1.000	EUR 1.000
Onderzoek van de jaarrekening	54	54

Assendelft, 8 mei 2012

Het Bestuur:

H.H. Sieben, voorzitter/penningmeester

D.Uitvlugt-Manné, secretaris

A.D. Keetlaer

J. Verbakel

H. Leferink

G.J.F. Mol

M.A. Bults

G.B.J. Soppe

7 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

In haar vergadering op 26 januari 2012 heeft het bestuur besloten tot een voorwaardelijk korting van aanspraken en rechten met 4,4% per 1 april 2013.

Voor een toelichting verwijzen wij naar pagina 10 en 22 van het bestuursverslag en pagina 43 van de jaarrekening.

In maart 2012 is vastgesteld dat de feitelijke premie niet kostendekkend is volgens de gedempte premiesystematiek over 2011 en naar verwachting ook over 2012. Daarnaast wordt in 2012 tevens niet voldaan aan de zogeheten premiedekkingsgraadeis. Als gevolg hiervan dient de pensioenopbouw (coming service) over de jaren 2011 en 2012 te worden beperkt. Dit gebeurt door middel van het toepassen van een korting. Het kortingspercentage verschilt per aangesloten onderneming en per regeling. Het toepassen van de korting leidt tot een daling van de pensioenopbouw over 2011 met circa EUR 0,5 miljoen.

Informatie over de tussen het fonds en de werkgevers getroffen overeenkomsten betreffende de financiering en de uitvoering.

De aangesloten werkgevers zijn verplicht alle werknemers met wie zij conform de bepalingen van de statuten en het pensioenreglement een pensioenovereenkomst hebben gesloten bij het pensioenfonds aan te melden of te doen aanmelden op een door het pensioenfonds aan te geven wijze. Het pensioenfonds is verplicht deze werknemers als deelnemer in de pensioenregeling te accepteren.

Het pensioenfonds is verplicht de uit het pensioenreglement voortvloeiende pensioenaanspraken en -rechten zeker te stellen overeenkomstig de bepalingen van het reglement en de eisen die hieromtrent door de wet of door de toezichthouder worden gesteld.

Binnen het pensioenreglement is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening.

Het pensioenfonds stelt jaarlijks de premie vast. De som van de actuariële koopsommen en risicopremies wordt bij de werkgevers in rekening gebracht

als zijnde de voor het betreffende jaar actuarieel benodigde kostendeekkende premie.

De werkgevers voldoen binnen een maand na afloop van ieder kwartaal de pensioenpremie die verschuldigd is over dit kwartaal. Ingeval een werkgever een betalingsachterstand heeft van 5% van de totale door het pensioenfonds te ontvangen jaarpremie en het fonds niet beschikt over het minmaal vereist eigen vermogen, informeert het pensioenfonds elk kwartaal schriftelijk de ondernemingsraad, de deelnemersraad dan wel de deelnemers. Bij uitblijven van betaling kan het fonds de pensioenaanspraken en -rechten, overeenkomstig bepalingen in de statuten en het pensioenreglement verminderen.

Hiertoe dienen alle betrokken partijen, inclusief De Nederlandsche Bank N.V., minimaal een maand voorafgaand aan de vermindering schriftelijk te worden geïnformeerd.

De overeenkomst is op 1 januari 2007 in werking getreden en is aangegaan voor onbepaalde tijd. De overeenkomst kan door elk van de partijen, met een opzegtermijn van zes maanden, per 31 december van enig kalenderjaar beëindigd worden.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan (VO) van het fonds is op 6 december 2007 ingesteld. Bij de oprichting is een reglement vastgesteld op basis van de uitgangspunten van Pension Fund Governance. Hierbij zijn de frequentie van het overleg met het bestuur, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid en de verantwoording van het orgaan vastgesteld.

In 2011 heeft het VO afscheid genomen van de leden E. v. Dijk en F. v.d. Velde. Wij bedanken beide heren voor de inzet van hun deskundigheid over de afgelopen jaren. In 2011 zijn toegetreden tot het VO de heren R. Gelauff en G. Mooij.

Het verantwoordingsorgaan bestaat ultimo 2011 uit de heren D. Breeuwer en R. Gelauff namens de werkgevers en de heren A.F. Brandt, G. Mooij, D. Neefkes en B. Venema namens de werknemers en gepensioneerden.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening tweemaal overleg gehad met het bestuur. Hierin zijn met name de volgende

punten besproken (i) de zorgwekkende ontwikkeling van de financiële situatie van het fonds en (ii) de mogelijke consequenties hiervan. Tevens is kennis genomen van de notulen van de bestuursvergaderingen.

Om de deskundigheid van het verantwoordingsorgaan op het gewenste en vereiste niveau te houden, zullen de leden in 2012 specifieke trainingen volgen.

Bevindingen en conclusie

Het verantwoordingsorgaan oordeelt positief over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over de gemaakte beleidskeuze van het bestuur voor de toekomst.

Verslag van de visitatiecommissie

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar de beleids- en bestuurprocedures en –processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsraad van) het pensioenfonds beoordeelt.

In 2010 is de visitatiecommissie welke via Het Vak-VC is samengesteld van start gegaan en heeft haar rapportage aan het bestuur afgerond. In 2013 zal het bestuur opnieuw een visitatiecommissie benoemen.

Statutaire regeling inzake bestemming van het saldo van baten en lasten

Artikel 9 van statuten luidt als volgt:

- "Het boekjaar van de Stichting valt samen met het kalenderjaar.
- Elk jaar zal het bestuur onder overlegging van een controleverklaring schriftelijk verslag uitbrengen aan de deelnemers van het in het afgelopen jaar gevoerde beheer."

Door het bestuur zal een voorstel inzake de bestemming van het saldo van baten en lasten worden gepresenteerd.

Voorstel voor verdeling van het saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten worden toegevoegd aan de reserves van het pensioenfonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Forbo te Zaanstad is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het verslagjaar 2011.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het pensioenfondsbestuur heeft een voorgenomen besluit genomen over een korting van pensioenaanspraken en pensioenrechten. Deze voorgenomen korting is niet in de technische voorzieningen verwerkt.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133 omdat de technische voorzieningen niet volledig door waarden zijn gedekt.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Forbo is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Apeldoorn, 8 mei 2012

Drs. W. Eikelboom AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Aan: Stichting Pensioenfonds Forbo

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2011 van Stichting Pensioenfonds Forbo te Krommenie gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011, het kasstroomoverzicht en de staat van baten en lasten over 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld

daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de Stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Forbo per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op pagina 22 van het bestuursverslag en pagina 44 van de jaarrekening, waarin het bestuur meldt besloten te hebben dat tenzij de dekkingsgraad op 31 december 2012 voldoende zal zijn verbeterd per 1 april 2013 zal worden overgegaan tot het korten van de opgebouwde aanspraken en rechten. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 8 mei 2012

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

F.J.J. Glorie RA

8 Bijlagen

Overzicht rekening-courant werkgevers

	Flooring EUR 1.000	Novilon EUR 1.000	Genderen EUR 1.000	Eurocol EUR 1.000	Totaal EUR 1.000
Stand per 1 januari 2010	1.417	392	10	442	2.261
Bijdrage	5.268	1.223	63	1.182	7.736
ANW-hiaatpremie	76	24	0	14	114
Remises	-5.392	-1.392	-65	-1.342	-8.191
Interest	19	3	-	6	28
Overig (FVP en aandeel risicopremie)	-128	-30	-	2	-156
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december 2010	1.260	220	8	304	1.792
Bijdrage	5.156	1.257	61	1.319	7.793
ANW-hiaatpremie	76	24	-	14	114
Remises	-5.159	-1.075	-69	-1.205	-7.508
Interest	27	6	-	6	39
Overig (FVP en aandeel risicopremie)	7	-118	-	-5	-116
Naverrekening	125	-	9	-29	109
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december 2011	1.492	314	9	404	2.223

De naverrekening Flooring heeft betrekking op de inkoop van het voorwaardelijk prepensioenrecht.